

JELOV KORENIČNIK - RDEČA TROHNOBA

Kot eden prvih je jelov koreničnik (*Heterobasidion annosum* (Fr.) Bref.) opisal znani idrijski naravoslovec Scopoli. Leta 1772 jo je poimenoval *Poria perspicillum*. Jelov koreničnik ima večletna plodišča, nepravilne oblike, z zelo zgubano površino. Običajno so velika okoli 10 cm, v posameznih primerih pa lahko zrastejo celo do 40 cm. Trosnjaki se prilegajo podlagi na kateri rastejo ter pogosto obraščajo travo, iglice, borovničevje ... Dokler klobuk raste ima značilen razgiban, svetel rob, ki preko oranžnega pasu prehaja v rjavo barvo. Površina trosnjaka sčasoma potemni. Belo ali rumenkasto belo trosišče je sestavljeno iz drobnih, do 1 cm globokih cevk. Včasih so plodišč skorjasto priraščena na podlago in jih sploh opazimo saj so povsem prekrita z opadom. Klobuk je neužit, plutasto meso je blede rumeno. Jelov koreničnik ima za višje glive neobičajno lastnost, oblikuje tudi nesporna trosišča-konidije.

Gliva *H. annosum* je ena izmed najpomembnejših patogenov v iglastih gozdovih severne poloble. Samo v ZDA letno povzroči za milijardo dolarjev škode. Primerljivo škodo povzroča tudi v evropskih gozdovih. Glivo najdemo na štorih in spodnjem delu debel iglavcev (najpogostejše smrekovih in jelovih), redkeje tudi listavcev. Okužena drevesa navadno ne odmrejo, tako da okužbo velikokrat opazimo šele ob poseku. *H. annosum* navadno razrednoti spodnji, gospodarsko najvrednejši del debla, stara drevesa pa imajo pogosto razkroje tudi zgornji del korenskega sistema. Razkrojen les je rdečerrjavo obarvan (od tod ime rdeča trohno), vendar jelov koreničnik ne povzroča rjave, temveč belo trohno. Rdeče obarvanje ni posledica razgradnje temveč je vzrok temu oksidacija jedrovinskih snovi. Zato barva trohnečega lesa ni odvisna le od starosti okužbe, temveč tudi od vrste iglavca. Pri macesnu je okužen les najprej temno siv, nato pa temno rdeče rjav. Pri jelki je obarvanost okuženega lesa najprej sivo rjava, kasneje pa pridobi rožnat odtенок. Trhla smrekovina je navadno rdeče rjave barve. Jelov koreničnik je ena izmed

* doc. dr., Biotehniška fakulteta, Oddelek za lesarstvo, Rožna dolina c. VIII/34, 1000 Ljubljana, e-pošta: miha.humar@bf.uni-lj.si

Plodišče - trhel les (foto: Miha Humar)

najpomembnejših povzročiteljic rdeče trohnobe, poleg nje jo povzročata še: *Heterobasidion parviporum* in *Heterobasidion abietinum*. Omenjenih gliv na podlagi morfoloških lastnosti pogosto ne moremo razlikovati. Jelov korenčnik ne razširja le s sporami, temveč gliva prek rizomorfov okužuje tudi zdrava drevesa. Le ti se z okuženih dreves na zdrava drevesa širijo s hitrostjo do 2 m / letno, zato je še posebej nevarna v gostih sestojih iglavcev. Pogosto so vzrok poškodbam tudi poškodbe na spodnjem delu debel nastale pri spravilu lesa, gradnji gozdne infrastrukture, vožnji z motornimi vozili v gozdu ... Priznani nemški strokovnjak prof. dr. Olaf Schmidt poroča, da to glivo v posameznih primerih lahko najdemo celo v hišah. Pri tem meni, da je vzrok za okužbo verjetno vgradnja okuženega lesa.

Razširjanje glive lahko najučinkoviteje preprečimo u ustrezno higieno v gozdu. Z jelovim korenčnikom okužene šture moramo po poseku odstraniti iz gozda. Poleg tega se moramo pri načrtovanju gozdov izogibati monokulturnim nasadom iglavcev. V preteklosti so za zatiranje uporabljali tudi kemikalije, predvsem boraks in ureo. Kakorkoli, uporaba kemikalij v gozdu ni zaželena, zato predvsem v Kanadi vedno bolj pridobiva na pomenu tudi biotehnoška

zaščita. Sveže posekane šture namerno okužijo z izbranimi kulturami saprofitnih gliv. Najpogosteje se uporablja kulture gliv *Phlebiopsis gigantea*, *Bjerkandera adusta*, *Fomitopsis pinicola* in *Chondrostereum purpureum*. Komerzialna biocidna priprava na osnovi teh gliv sta na voljo pod imenoma "Myco-Tech-paste" in "Chontrol paste".

Kakorkoli, pričakovati je, da se bodo težave povezane z jelovim korenčnikom zaradi globalnega segrevanja še povečevale. Zaradi vedno močnejših viharjev bo poškodovanega vse več drev-

ja, ostrejša suša pa bodo poskrbele za slabše fiziološko stanje dreves in s tem večjo dovzetnost na okužbo. Po drugi strani pa je tudi okužen sestoj bolj občutljiv na vetrolome, snegolome in podobne ujme.

Luknjičasto trosišče (foto: Miha Humar)